

okamžitých potrieb a odráža názor, že to, čo má pre jednotlivca ako občana a ako živiteľa rodiny priamu a bezprostrednú cenu, by sa malo osobitne zdôrazniť v učebných plánoch. Je to v obidvoch prípadoch pragmatickej a pozitivistické zmýšľanie a okrem toho každá doktrína evokuje dogmatizmus. Prikláňam sa k takej orientácii, kde človek usilujúci sa o zmeny vo svojom živote pozná najmä hodnoty, ktoré vedú k dosiahnutiu cieľa. A to je práve ten významný priestor pre vstup humanistických disciplín. Konkrétnie v prípade predmetovej skladby študijného programu sa nám podarilo do nej pevne začleniť: Dejiny výtvarného a úžitkového umenia, Dejiny dizajnu, Teóriu a metodológiu dizajnu, Anatómiu, Základy sociológie dizajnu, Psychológiu v dizajne, Ergonómiu, Semiotiku dizajnu, Kontexty dizajnu, Ekologické aspekty tvorby atď. Dve štátnice sú z Dejín umenia a dizajnu a z Teórie a metodológie dizajnu. Tieto by sa mohli realizovať nie v poslednom šiestom ročníku, ale už skôr, po kompletном absolvovaní uvádzaných predmetov. Vytvoril by sa tak väčší časový a tvorivý priestor pre realizáciu diplomovej práce. Navyše, alebo predovšetkým, samotný dizajn chápeme vo svojom princípe a svojim dosahom ako humanistickej výtvarnej disciplínu, využívajúcu rôzne interdisciplinárne poznatky.

Je to pomerne vyvážený program, ktorý stále cizelujeme a konfrontujeme, pričom pociťujeme potrebu rozšírenia týždennej hodinovej výmery, ktorá by sa sústredila predovšetkým na zdôraznenie ateliérovej tvorby. Spokojnosť nemôžeme vyjadriť ani s podhodnotením talentu pri prijímacích skúškach, pripadne s faktom, že na niektorých technických disciplínach nám vypadli v priebehu štúdia výrazné talenty. Môžeme jednoznačne povedať, že prechodom výučby dizajnu zo Strojníckej fakulty na Fakultu architektúry sa základné podmienky jeho rozvoja výrazne zlepšili, pričom treba objektívne konštatovať, že dizajn má na našej fakulte nielen svoju história, ale aj prehistóriu. Zo strany dizajnu - a to si musíme aj sebaskriticky priznať - je tu určitý dlh aktívnejšieho vstupu do sféry architektúry. Je to dlh napriek tomu, že sa s dizajnom stretávame nie len na Katedre priemyselného dizajnu, ale v pozoruhodných výsledkoch i na Katedre interiéru, výstavníctva a scénografie, jednotlivých katedrách architektonickej tvorby atď.

Na záver môjho príspevku chcem vysloviť len stručne formulovaný pohľad na prístup a hodnotenie dizajnu, z ktorého by sme mali vychádzať i do budúcnosti: Nemôžeme popierať ekonomický prínos dizajnu. Určite, aj to je jeden z jeho aspektov, ale zdôaleka nie cielom. Veď dizajn nevytvára len materiálnu realitu, jeho zámerom nie je dosiahnuť len praktické funkcie s technickou, ekonomickou, či ergonomickou zdatnosťou výrobkov. Predovšetkým citlivá oscilácia medzi ekonomicky utilitárnym chápaním tohto prejavu a jeho povýšením na hodnotu dôležitého vplyvu

na formovanie kultúry jednotlivých národov, či medzinárodnej a multilaterálnej kultúry, charakterizuje jeho progresívny vývoj. Z tohto zorného uhla musíme pozerať i na jeho ďalšie formovanie na pôde Fakulty architektúry a v podmienkach Technickej univerzity.

*

*Prof. PhDr. Ľudovít Petránsky, DrSc., FA STU,
Katedra priemyselného dizajnu*

DESIGN AT THE TECHNICAL UNIVERSITY

By Ľudovít Petránsky, Professor

The paper is devoted to several basic issues of the role of design and its incorporation in the curriculum of the technical university. It proves the interactive relation between the technical and the artistic aspects of a design workpiece and its utilization in the field of economy or human communication.

Eduard Antal, Karol Thiry

RETROSPEKTÍVNY POHLÁD NA VYUČOVANIE PREDMETOV VÝTVARNÝCH DISCIPLÍN

Vznik vysokoškolského výtvarného vzdelávania na Slovensku sa viaže do obdobia druhej svetovej vojny a je spojený so vznikom Slovenského štátu v roku 1939. V tomto čase sa ustanoval jednotný Spolok slovenských výtvarných umelcov, ktorý sa mal usilovať o ozdravenie slovenského výtvarného života. Prerušením priamykh kontaktov s českými krajinami sa slovenskí výtvarní umelci žijúci v Čechách, najmä v Prahe, vrácali na Slovensko. Podporu získavala tvorba, ktorá sa orientovala na národný svojráz.

Aktuálnou a naliehavou sa stala otázka potreby výtvarného školstva. Už predtým bola požadovaná potreba zriadenia slovenskej katedry na pražskej Akadémii výtvarných umení. V roku 1933 vznikla v Bratislave Škola umeleckých remesiel. V tom čase na Slovensku vznikla aj požiadavka založiť vysoké výtvarné učilište podľa vzoru akadémií. Tento návrh formuloval akad. maliar Ľudovít Fulla. Najprv došlo k založeniu Oddelenia kreslenia a maľovania na Slovenskej vyskej škole technickej, kde sa školili budúci stredoškolskí učitelia kreslenia, ale aj budúci profesionálni výtvarní umelci.

V školskom roku 1939-40 sa otvorili v rámci Oddelenia kreslenia a maľovania tri ústavy: Ústav krajinárskeho kreslenia a maľovania, ktorý viedol akad. maliar Martin Benka a neskôr akad. maliar Gustáv Mallý, Ústav figurálneho kreslenia a maľovania, ktorý viedol akad. maliar Ján Mudroch a Ústav monumentálneho sochárstva, ktorý viedli akad. sochár Ján Koniarek a neskôr akad. sochár Jozef Kostka.

Na oddelení kreslenia, maľovania a modelovania v tom čase pôsobili akad. maliari Maximilián Schurman, Alojz Struhár, Vladimír Droppa, Dezider Milly, Eugen Lehotský, neskôr Ľudovít Varga, Jozef Šturdík, akad. sochár Daniel Gálik a akad. maliarka Elvíra Knotková, teraz Antalová.

Je obdivuhodné, že vznik vysokoškolského výtvarného vzdelávania na Slovensku sa viaže na Slovenskú vysokú školu technickú a že v tom čase technická inteligencia pochopila jeho potrebu. Ústav figurálneho kreslenia a maľovania späťatku zabezpečoval aj výučbu výtvarných disciplín pre budúcich architektov. V školskom roku 1947-48 prešlo Oddelenie na Pedagogickú fakultu SU v Bratislave. V roku 1949 po založení Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave prešla časť pedagógov na toto pracovisko.

Kontinuálnosť Oddelenia kreslenia a maľovania pokračovala aj na SVŠT a to tým, že k Ústavu dejín architektúry sa už v roku 1949 pripojil Ústav kreslenia architektúry, ktorý viedol ako prednosta akad. maliar Alojz Struhár. V školskom roku 1950-51 sa ústav premenoval na Katedru vývoja architektúry a výtvarnej výchovy. Katedra mala vytvorené dobré podmienky, keď po krátkom čase sídlom Fakulty architektúry a pozemného stavitelstva sa stala nová budova (terajšia FA STU), ktorú projektoval Prof. Ing.arch. Emil Belluš. Ustav výtvarnej výchovy mal dnes závidenieho hodné tvorivé a pracovné podmienky - ateliéry boli plné tvorivej atmosféry, podnecovanej výtvarnými pedagógmi. V roku 1960 sa uskutočnilo zlúčenie Fakulty inžinierskeho stavitelstva a Fakulty architektúry a pozemného stavitelstva do jednej fakulty pod názvom Stavebná fakulta (SvF).

Spoločenské potreby si vyžadovali veľa odborníkov pre stavebníctvo. Stavebná fakulta prijíma čoraz viac študentov, čo malo za následok, že podmienky Odboru architektúry a stavby miest sa obmedzovali.

V roku 1976 vzniká samostatná Fakulta architektúry SVŠT. Oddelenie kreslenia a modelovania sa stalo súčasťou Katedry teórie a dejín architektúry.

Vedenie FA SVŠT sa usilovalo o prinavrátenie pôvodnej účelovej budovy na Námestí slobody, kde sa podarilo postupne umiestniť celú FA SVŠT. Tak sa architektonické dielo akademika Prof. Emila Belluša stalo dôstojným stánkom pre výchovu novej generácie budúcich architektov.

Od roku 1985 až do roku 1990 členovia Oddelenia kreslenia a modelovania vyvíjali veľké úsilie o osamostatnenie a vytvorenie Katedry výtvarnej výchovy tak, ako to bolo a je na iných architektonických školách v zahraničí. To sa podarilo dosiahnuť až po politicko-spoločenských zmenách v roku 1989.

Na fakulte sa uskutočnili koncepcné zmeny štúdia. V roku 1990 vznikla Katedra výtvarných disciplín. Paradoxom je, že vznikom Katedry

výtvarných disciplín sa predmety výtvarného zamerania v hodinovej výmere v jednotlivých ročníkoch skrátili, alebo zrušili, čím sa stali popoluškou vo výchove architektov. Vedúcim katedry sa stal Ing.arch. Anton Vranka.

Toľko zo stručného prehľadu retrospektívny vo výučbe v predmetoch výtvarných disciplín.

Tento príspevok je časťou našej vedeckovýskumnej práce, ktorá nás motivuje skúmať kvalitu výtvarných výrazových prostriedkov, ako integračných prostriedkov kreatívnosti budúcich architektov. Proces skvalitňovania výtvarných výrazových prostriedkov je nevyhnutný vo vzťahu k danostiam rozvíjať ich už v mladšom školskom veku ako v dospelosti, to značí, že uchádzači o štúdium na FA STU, ktorí neprekázali dostatočné schopnosti vo výtvarnom prejave na talentových skúškach, nemali by byť prijatí na fakultu.

Oprávnená kritika nedostatočnej úrovne grafického vyjadrovania niektorých študentov sa nemôže pripisovať na vrub vyučovacieho procesu na fakulte, je spôsobená tým, že prijímacím pokračovaním nie sú výrazne preferované výtvarné danosti uchádzača o štúdium.

Treba uvážiť, či pri prijímaní na štúdium sú dôležité teoretické vedomosti, ktoré sa počas štúdia na fakulte znova vyučujú, alebo uprednostňujú tých uchádzačov, ktorí počas celého stredoškolského štúdia preukazovali vynikajúce študijné výsledky a v procese prijímacieho pokračovania dosiahli vysoké bodové ohodnotenie výtvarného prejavu. Takýmto výberom by sa mohlo docíliť výraznejšie rozvíjanie tvorivých schopností, neustáleho hľadania, experimentovania, poznávania a jeho uplatňovania v prospech humanizácie súčasných technických výmoženosťí.

Na základe doterajších poznatkov, ktoré sme získali prostredníctvom ankety medzi študentmi, potvrdila sa naša domnieka o potrebe väčšej hodinovej výmere v prospech kreatívnych disciplín.

*

*Prof. Eduard Antal a Doc. PhDr. Karol Thiry,
FA STU, Katedra výtvarných disciplín.*

A RETROSPECTIVE VIEW ON THE EDUCATION IN FINE ARTS.

By Prof. E.Antal and Dr. K. Thiry

University education in Fine Arts in Slovakia started in 1939 at the SVŠT in Bratislava, based on the comprehension of its need by the Slovak artistic and technical intelligentsia. Since the establishment of the Faculty of Architecture, the fine art disciplines have been changed according to their contents and to the number of lectures given. I would like to point out that the number of lectures in our subjects have been lessened, compared to other similar schools, which is to the detriment of future architects' creativity.